

UNA HISTÒRIA, TRES CAMPANES, TRES POBLES.

Què va passar l'any 1835?

Colla de Campaners de Bétera

Joan M. Pons Campos

Després de quasi dos segles d'interrogants sobre les dades històriques de la campana Santa Maria coneguda com la campana dels "Albaets", per fi hem pogut aconseguir uns escrits que, més o menys ens poden donar una xicoteta idea d'on va viure esta campana abans d'arribar a la nostra Torre-Campanar de la parròquia de la Puríssima Concepció de Bétera.

1. Antiga espadanya de la campana de les hores de la Cartoixa de Porta-Coeli, inexistent en l'actualitat

En els "Annals de la Cartoixa de Porta-Coeli", realitzats per un frare del monestir al segle XVIII amb els documents de l'arxiu antic de la Cartoixa, ens conten:

Que a l'any 1491 es va comprar una xicoteta campana per a l'església de la Cartoixa, es sap que la campana era menuda ja que el preu va ser de 147 sous.

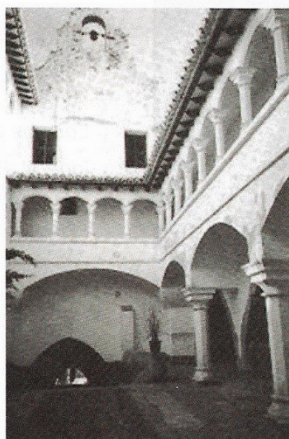
A l'any 1513, dos campanes són comprades i instal·lades a la Cartoixa, una pesava 11 arrobes amb truja de fusta i tots els components, siguent instal·lada en la Torre-Campanil; l'altra campana molt més menuda es va instal·lar a l'espadanya de la capella de Sant Joan de la mateixa Cartoixa.

L'any 1516 es va realitzar una reparació important al campanar de la Cartoixa, ja en l'any 1647 es va construir la part final del campanar i el 18 de febrer del mateix any es col·locava una nova campana, més gran, de 28 arrobes, fent passar la campana gran de l'any 1513 anteriorment nomenada, a ser una campana horaria, és a dir, una campana del rellotge.

L'any 1835, es va produir l'exclaustració del monestir, les campanes varen ser despenjades i junt amb altres objectes, varen ser repartides pels pobles veïns.

Bètera, el nostre poble, va ser un dels pobles que va recollir una de les campanes de l'any 1513, exactament la campana d'onze arrobes instal·lada en un primer moment a la Torre-Campanil i que després passaria a ser la campana del rellotge de la Cartoixa. Estem parlant de la campana Santa Maria.

Esta campana després de ser despenjada de la Cartoixa, es va instal·lar a la Torre-Campanar de la parròquia de la Puríssima Concepció de Bètera, tocant per a totes les celebracions que es realitzaven

2. Espadanya de la capella de Sant Joan de la Cartoixa de Porta-Coeli, on es trobava la campana Santa Maria d'Olocau
3. Torre-Campanil de la Cartoixa de Porta-Coeli on es trobava la campana Santa Maria de Bètera

a la parròquia, un dels tocs més significatius que solia tocar, era el toc de mort d'Albaet, quan es moria un xiquet o xiqueta que no havia pres la Primera Comunió.

L'any 1965, junt amb la resta de campanes de la Torre-Campanar, va ser mecanitzada canviant-li la truja de fusta per una nova de ferro i un martell percutor.

L'any 1996 la campana Santa Maria va caure malalta, es va badar i el seu so característic havia desaparegut per sempre, si-guent desconnectada de qualsevol toc i volteig fins que en 1998 era baixada de la Torre-Campanar i guardada en l'església com a peça de museu, exactament a la capella del Santíssim Crist de la Protecció, així tot el poble de Bètera podria observar el seu valor.

Per mitjà d'una subvenció de la diputació, l'any 2007, la campana Santa Maria viatjava fins Alemanya per a ser sotmesa a una gran restauració. Allà va ser soldada i li tornaren el seu so original com el que havia tingut en el moment que va ser fosa (1513). En el 2008 seria instal·lada en un nou lloc, en la sala alta de campanes, on tocava per a les grans solemnitats fins que, en el 2022 va tornar de nou a ser baixada de la Torre-Campanar per a sotmetre-la a un procés de neteja i donar a la seua truja el model tradicional de Bètera. Va ser instal·lada al seu lloc original, la finestra Nord de la Torre-Campanar, mirant cap a la Serra Calderona. Ara sí, el seu toc, completament manual realitzat per la Colla de Campaners de Bètera, es podrà escoltar en les solemnes ocasions.

No sols Bètera va ser el poble que es va quedar una campana de la Cartoixa de Porta-Celi, també els pobles veïns d'Olocau i Lliria.

4. Campana d'Olocau (Maria dels Albaets de l'any 1513)

Olocau va recollir la campana menuda realitzada l'any 1513 ubicada a l'espadanya de la capella de Sant Joan de la Cartoixa, esta campana amb la mateixa epígrafia i decoració que la campana Santa Maria de Bétera, va ser nomenada casualment igual que la de Bétera: Maria dels Albaets. La campana es coneguda al poble d'Olocau, ja que es parla d'una llegenda sobre ella:

Una xica, Agnès Pedrós i Alpicat, que vivia en una cova, vivint dels materials d'espart que fabricava i mes tard venia en el poble. Una nit uns pastors van veure eixir llums de la cova, les llums es van repetir les nits següents. Allí uns frares de la Cartoixa de Porta-Coeli, van trobar a Agnès morta, i la van soterrar al mateix monestir. Diuen, que en el moment de donar-li sepultura, la campana Maria, va començar a donar voltes per si sola.

La campana Maria d'Olocau, així com la de Bétera, cap l'any 1981 es va trencar, un troç de campana va caure dins la sala deixant la campana sense veu. La baixaren a l'església per ser conservada i dalt del campanar una nova campana de dimensions paregudes era instal·lada. En 2007 esta campana va ser soldada i restaurada, tornant-li eixa veu que va marcar abans de trencar-se.

També la població de Lliria, antiga ciutat d'Edeta, va rebre una campana de la Cartoixa de Porta-Coeli, exactament la campana que es va beneir el 18 de febrero de l'any 1647, es tracta de la campana més gran que es trobava a la Cartoixa aquells anys, una campana amb un pes de 28 arrobes. En el llibre sobre la Cartoixa pu-

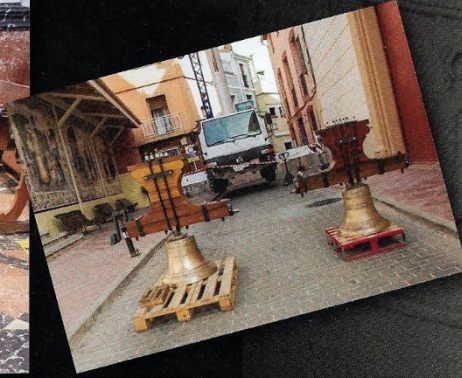
blicat l'any 1897 per Francesc Tarín i Juaneda ens conta el següent:

Junto a la sacristía y al muro exterior del templo, está la cuadrada torre campanil; la sonora campana dedicada a San Bruno, que había en lo alto de la citada torre, fue llevada, al suprimirse la comunidad, a la parroquia de Liria, donde aún está en el campanario mayor.

Després d'haver estudiat i llegit l'anterior text hem arribat a la conclusió de que la campana va estar, o bé al campanar de l'església de la Sang o en el de la parròquia de Sant Francesc d'Asís de Lliria ja que en actualment estos campanars contenen una campana nomenada Porta-Coeli, les dos refoses, una en el 1971 i l'altra en

el 1979, analitzant el pes de cada una d'elles, hem pogut arribar a una xicoteta conclusió, la campana de la Sang nomenada Porta-Coeli es queda finalment descartada ja que té un pes de 729kg, la que més s'acosta és la de Sant Francesc d'Asís, ja que té un pes de 460kg i la campana de la Cartoixa tenia un pes de 28 arrobes, es a dir, uns 300kg aproximadament.

Per sort les altres dos campanes de la Cartoixa (Bétera i Olocau), al trencar-se foren guardades i cuidades dins dels temples a l'espera d'una futura restauració, però la campana de Lliria es suposa que es trencaria i directament seria refosa, sense respectar l'any de fundició, d'on provenia i el nom de la campana, ja que abans es deia Sant Bruno i passà a nomenar-se Porta-Coeli.

TORNADA DE
LES CAMPANES
JA RESTAURADES
A L' ESSLÉSIA
DE LA PURÍSSIMA
CONCEPCIÓ
DE BÉTERA

